

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie o egzekucję z prawa użytkowania wieczystego działki gruntu [...] wraz z własnością budynków i budowli na tym gruncie wzniesionych, prowadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym [...] przeciwko dłużnikowi [...] na wniosek wierzycieli [...] przy udziale wierzycieli hipotecznych nieegzekwujących [...], nabywcy licytacyjnego [...], pracowników [...], uczestnika - nabywcy wierzytelności [...], wierzycieli, którzy przyłączyli się do egzekucji po prawomocnym przysądzeniu własności nieruchomości [...], wierzyciela na skutek zażalenia wierzyciela [...] na postanowienie Sądu Rejonowego [...] z dnia 4 listopada 2011 r., [...] w przedmiocie rozpoznania zarzutów do planu podziału sporządzonego postanowieniem z dnia 31 maja 2011 r.

Czy wierzyciel, który uzyskał ochronę w trybie art. 532 k.c. uczestniczy w planie podziału sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości przed wszystkimi wierzycielami osoby trzeciej i czy w takim przypadku konieczne jest zachowanie przez niego terminu wynikającego z art. 1036 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym przed dniem 20 lutego 2011r.)?

UZASADNIENIE

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy uznaje za konieczne wskazanie na istotne - dla przedstawionego Sądowi Najwyższemu pytania prawnego - okoliczności, wynikające z akt sądowych i egzekucyjnych, które systematyzuje poniżej w punktach od 1 do 7, i tak:

1) Wierzyciel J. L. - pismem z dnia 11 marca 2011r. - złożonym (w tej samej dacie) w Kancelarii Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym [...] w S.– D. M., w sprawie [...], zażądał wszczęcia egzekucji, celem wyegzekwowania należności w

kwocie 205.735,20 zł z ustawowymi odsetkami od 13 lutego 2001r. i kwocie 127 zł (tytułem kosztów), przeciwko dłużnikom TPPHiU „P.” Spółce z o.o. w S. i „V. P.” S.A. w S. z nieruchomości, położonej w S.przy ul P. [...], objętej księgą wieczystą [a]; w oparciu o tytuły wykonawcze - wyrok Sądu Okręgowego w S. z dnia 17 grudnia 2001r. w sprawie [...], prawomocny z dniem 08 stycznia 2002r., zasądający ww. kwotę od pozwanej T.P. H. i U. „P.” Spółki z o.o. w S. na rzecz powoda G. G., zaopatrzony - postanowieniem Sądu Okręgowego w S. z dnia 03 stycznia 2011r., w sprawie [...] – w klauzulę wykonalności na rzecz jego następcy – J.L. (w trybie art. 788 § 1 k.p.c., gdzie następstwo prawne po stronie wierzyciela zostało wykazane na podstawie dokumentu prywatnego – umowy z dnia 21 kwietnia 2006 r. dot. sprzedaży wierzytelności pieniężnej (określonej ww. wyrokiem), wraz z urzędowo poświadczonym podpisem);

oraz wyrok częściowo zaoczny Sądu Okręgowego w S. z dnia 28 lutego 2006r. w sprawie [...], prawomocny z dniem 21 marca 2006r., uznający (w pkt I.) za bezskuteczną wobec powoda G. G. umowę przeniesienia wieczystego użytkowania i własności nieruchomości położonej w S. ul. P. [...], dla której prowadzona jest księga wieczysta [a], zawartej w formie aktu notarialnego w dniu 05 lutego 1996r., (Rep. A Nr [...]) pomiędzy pozwanymi Towarzystwem P.H.iU. „P.” Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w S. a „V. P.” Spółką Akcyjną w S. w stosunku do wierzytelności przysługującej powodowi w kwocie 205.735,20 zł, zasądzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 17 grudnia 2001r. w sprawie [...]; uznający (w pkt II.) za bezskuteczną wobec powoda G. G. umowę przeniesienia wieczystego użytkowania i własności nieruchomości położonej w S. ul. P. [...], dla której prowadzona jest księga wieczysta [b], zawartą w formie aktu notarialnego w dniu 29 lipca 2002r., (Rep. A Nr [...]) pomiędzy pozwanymi „V. P.” Spółką Akcyjną w S. i „K.” Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w S. w stosunku do wierzytelności przysługującej powodowi wobec dłużnika Towarzystwa P.H.i U. „P.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. w kwocie 205.735,20 zł, zasądzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 17 grudnia 2001r. w sprawie [...]; zaopatrzony postanowieniem Sądu Okręgowego w S. z dnia 22 marca 2007r. w sprawie [...] w klauzulę wykonalności na rzecz J. L. (w trybie art. 788 § 1 k.p.c., gdzie następstwo prawne po stronie wierzyciela zostało wykazane na podstawie dokumentu prywatnego – umowy z dnia 21 kwietnia 2006r. dot.

sprzedaży wierzytelności pieniężnej, wraz z urzędowo poświadczonym podpisem) (k. 1 i 2 akt [...]);

W dniu 25 maja 2011r. komornik D.M. sporządził zawiadomienie o wszczęciu postępowania egzekucyjnego na podstawie ww. tytułów wykonawczych (k. 20 i 22 akt [...]).

2) Na skutek wniosku wierzyciela z dnia 06 maja 2011r., złożonego w tej samej dacie, komornikowi D.M. w sprawie [...] i wydanego w dniu 01.06.2011r. zarządzenia o zamknięciu postępowania egzekucyjnego w sprawie [...] i rozszerzeniu postępowania przeciwko dłużnikowi TPPHiU „P.” Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S. w sprawie [...], komornik sporządził w dniu 01 czerwca 2011r. zawiadomienie o rozszerzeniu postępowania egzekucyjnego (k. 32 i 35 akt [...] oraz akta [...]) przeciwko dłużnikowi TPPHiU „P.” Spółce z o.o. w S. w oparciu o tytuły wykonawcze - nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Rejonowego w S. w sprawie [...], zasądzający od T.P.H. i P. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. na rzecz G.G. kwotę 109.964,76 zł z ustawowymi odsetkami w stosunku rocznym od 01.01.1992r. do 14.08.1992r w wysokości 80%, od 15.08.1992 r. do 30.04.1993r. w wysokości 60 %, od 01.05.1993r. do 14.12.1995 r. w wysokości 54 %, od 15.12.1995r. w wysokości 46 % i dalej z odsetkami ustawowymi, zaopatrzonej w klauzulę wykonalności w dniu 25 czerwca 1996r. na rzecz G.G., następnie zaopatrzonej w klauzulę, nadaną postanowieniem Sądu Rejonowego [...]w S. w dniu 01 kwietnia 2011r. w sprawie [...], na rzecz J. L. jako nabywcy uprawnienia (w trybie art. 788 § 1 k.p.c., gdzie następstwo prawne po stronie wierzyciela zostało wykazane na podstawie dokumentu prywatnego – umowy z dnia 06 września 2002r. dot. sprzedaży wierzytelności pieniężnej (określonej ww. nakazem), wraz z urzędowo poświadczonym podpisem);

oraz wyrok Sądu Okręgowego w S. z 24 maja 2000r. w sprawie [...] o uznaniu za bezskuteczną wobec powoda G.G. umowy zawartej pomiędzy pozwanymi T.P.H.iU.P. Spółką z o.o. w S. a Polska SA w S. o przeniesienie wieczystego użytkownika i własności dotyczącej nieruchomości przy ul P. [...] w S., dla której prowadzona jest kw [b], zawartej w formie aktu notarialnego w dniu 05 lutego 1996r., zapisanego w rep. A Nr 1066/96 (pkt I.), zasądzający od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 3.000 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt

II.), zmienionym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w P. [...] z 16 października 2001r. tylko o tyle, że po słowach „...zapisanego w rep. A Nr [...]” dopisano „w odniesieniu do wierzytelności powoda w stosunku do T.P.H. i U. P. Spółki z o.o. w S. w wysokości określonej nakazem zapłaty Sądu Rejonowego w S. z dnia 6 maja 1996 r. w sprawie [...]”; zaopatrzony postanowieniem Sądu Okręgowego w S. z dnia 29 listopada 2010r. w sprawie [...] w sądową klauzulę wykonalności, w odniesieniu do wyroku Sądu Okręgowego w S. w sprawie [...] z 24 maja 2000 r. na rzecz następcy prawnego J.L. (w trybie art. 788 § 1 k.p.c., gdzie następstwo prawne po stronie wierzyciela zostało wykazane na podstawie dokumentu prywatnego – umowy z dnia 06 września 2002r. dot. sprzedaży wierzytelności pieniężnej (określonej ww. nakazem), wraz z urzędowo poświadczonym podpisem); zaopatrzony postanowieniem Sądu Okręgowego w S. z dnia 29 czerwca 2011r. w sprawie [...] w sądową klauzulę wykonalności na rzecz J.L., w odniesieniu do wyroku Sądu Okręgowego w S. w sprawie [...] z 24 maja 2000r. i wyroku Sądu Apelacyjnego w P. w sprawie [...] z dnia 16 października 2001r. (w trybie art. 788 § 1 k.p.c., gdzie następstwo prawne po stronie wierzyciela zostało wykazane na podstawie dokumentu prywatnego – umowy z dnia 06 września 2002 r. dot. sprzedaży wierzytelności pieniężnej (określonej ww. nakazem), wraz z urzędowo poświadczonym podpisem).

3) W toku procesu o uznanie umowy za bezskuteczną w sprawie [...] Sądu Okręgowego w S. wierzyciel G.G. zawarł J.L. w dniu 07 października 1999r. umowę sprzedaży wierzytelności potwierdzonej nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym, wydanym przez Sąd Rejonowy w S. w dniu 06 maja 1996r. w sprawie [...] (umowa aktach [...] – obecnie [...] w dyspozycji komornika D.M.). Jak wynika z akt sprawy [...] fakt zbycia opisanej wierzytelności nie został ujawniony w toku postępowania w sprawie [...].

4) Po prawomocnym zakończeniu postępowania w sprawie [...], co nastąpiło w dniu 16 października 2001r., J.L. w dniu 21 sierpnia 2002r. zawarł umowę sprzedaży wierzytelności pieniężnej, wynikającej ze wskazanego wyżej nakazu zapłaty, a następnie umową z dnia 06 września 2002 r. G.G. ponownie sprzedał tę wierzytelność pieniężną J.L. (umowy w aktach [...] k. 48-49 i 64-65).

5) Postanowienie Sądu Rejonowego w S. z dnia 26 sierpnia 2010 r. o przysądzeniu prawa wieczystego użytkowania działki gruntu nr [x], położonej w S. przy ul. P. [...] wraz z własnością budynków i budowli kw [a] uprawomocniło się w dniu 02 marca 2011 r. (postanowienie o stwierdzeniu prawomocności k. 2602-2603 akt [...] Sądu Rejonowego [...] w S.);

6) Postanowieniem końcowym z dnia 31 maja 2011 r. w sprawie [...] (k. 2722-2763 tom XIV) Sąd Rejonowy [...] w S. dokonał podziału, pomiędzy wierzycieli kwoty 1.961.000 zł, uzyskanej ze sprzedaży licytacyjnej prawa wieczystego użytkowania działki gruntu nr [x], położonej w S. ul. P. [...] wraz z własnością budynków i budowli na tym gruncie wzniesionych Kw [a]. Sąd wskazał, że zajęcie przedmiotowej nieruchomości w sprawie Km [...], obecnie Km [...] nastąpiło 25 stycznia 1999 r., a wpis ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji w księdze wieczystej został dokonany w dniu 19 maja 1999 r., więc zgodnie z treścią przepisu art. 1035 k.p.c. w zw. z art. 7 ustawy z dnia 02 lipca 2004r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2004r. Nr. 172, poz. 1804) właściwym do sporządzenia planu podziału sumy uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości jest sąd, który wydał postanowienie o przysądzeniu własności. Nadto Sąd przyjął, że do rozpoznania sprawy nie będą miały zastosowania przepisy k.p.c., wprowadzone ustawą z dnia 26 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw (Dz. U z 2009r., Nr 131, poz. 1075), które weszły w życie w dniu 20 lutego 2011 r., gdyż stosownie do przepisów przejściowych, zawartych w art. 13 ust.1 tej ustawy, jeżeli postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, do podziału sumy uzyskanej z egzekucji z przedmiotu obciążonego hipoteką, hipoteką morską, zastawem, zastawem rejestrowym albo zastawem skarbowym stosuje się przepisy dotychczasowe. Sąd wskazał również, że jedyną hipoteką, która została wpisana przed ujawnieniem w dziale III księgi wieczystej ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji na wniosek z 22 stycznia 1999 r. była hipoteka ustanowiona na nieruchomości dłużnika na rzecz Banku Z. WBK SA na wniosek z 17 listopada 1997r. W dniu sporządzenia planu (31.05.2011r.) komornik D.M.prowadził postępowanie w sprawie Km [...] na rzecz J.L. wyłącznie w oparciu o tytuły wykonawcze - opisane przez Sąd Okręgowy w punkcie 1 -, zawiadomienie komornika D.M. o rozszerzeniu postępowania w oparciu o tytuły

wykonawcze - opisane przez Sąd Odwoławczy w punkcie 2 -, nastąpiło 01 czerwca 2011r., a więc jeden dzień po sporządzeniu planu podziału przez Sąd Rejonowy. Sąd I instancji przyjął, że wierzyciel J.L. nie może uczestniczyć w planie podziału sumy uzyskanej z egzekucji, w oparciu o tytuły opisane przez Sąd Okręgowy w punkcie 1, albowiem przyłączył się on do egzekucji z nieruchomości 11 marca 2011 r., a więc chwili gdy nieruchomość ta stanowiła już własność nabywcy licytacyjnego, zaś przepis art. 1036 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym przed dniem 20 lutego 2011 r., umożliwiał przyłączenie się wierzyciela najpóźniej w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności, zatem w niniejszej sprawie najpóźniej w dniu 02 marca 2011 r. Nadto Sąd I instancji uznał, że sformułowanie zawarte w wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 28 lutego 2006 r. pozwala wyłącznie przyjąć, że ochroną skargi paulińskiej objęta została wyłącznie wierzytelność w kwocie 205.735,20 zł, a nie zaś kwota 205.735,20 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 13 lutego 2011r.

7) Zarzuty do powyższego planu złożyli Skarb Państwa - Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., H.M., J.L., L.S. i A.J.. W tym miejscu Sąd Okręgowy wskazuje, iż pomija przytaczanie treści zarzutów skarżących, poza tymi, które zostały sformułowane przez J.L., albowiem nie jest to konieczne dla rozstrzygnięcia przedstawionego pytania prawnego.

J.L. pismem z dnia 24 czerwca 2011 r. (k. 2838 – 2841 tom XIV akt [...]) wniósł o zmianę planu podziału przez zaspokojenie w pierwszej kolejności jego wierzytelności w kwotach 505.818,10 zł oraz 109.964,76 zł, z przeznaczeniem pozostałej sumy dla wierzycieli dłużnika V. P. S.A. w S.. Wierzyciel zarzucił, iż Sąd wadliwie odmówił uwzględnienia jego należności w planie podziału i niezasadnie przyjął, że uchybił on terminowi do wszczęcia egzekucji z nieruchomości, albowiem wniosek taki złożył w dniu 21 kwietnia 2006 r. w sprawie Km [...]. Skarżący zarzucił również, że w planie podziału nie zostały uwzględnione należności wynikające z rozszerzenia wniosku egzekucyjnego z dnia 06 maja 2011 r., które opiewają na 109.964,76 zł z odsetkami. Powołując się na wyrok Sądu Apelacyjnego w P. z dnia 28 grudnia 2009r. sygn. [...] wskazał, iż nie podziela wątpliwości Sądu co do zakresu egzekucji. W piśmie uzupełniającym z dnia 11 lipca 2011r. (k. 2887) wierzyciel podał, iż kwota 109.964,76 zł wynika z nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w S. z dnia 06 maja 1996 r. sygn. [...] oraz

postanowienia Sądu Rejonowego [...] w S. z dnia 01 kwietnia 2011r. oraz wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 24 maja 2000 r. sygn. [...] oraz wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 16 października 2001r., które to tytuły zostały złożone jako rozszerzenie wniosku egzekucyjnego z dnia 11 marca 2011 r. do sprawy egzekucyjnej Km [...].

Na skutek zarzutów Skarbu Państwa - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S., H.M., J.L., L.S. i A.J. do planu podziału sumy uzyskanej ze sprzedaży licytacyjnej wieczystego użytkowania działki gruntu nr [x], położonej w S. ul. P. [...] wraz z własnością budynków i budowli na tym gruncie wzniesionych, dla którego prowadzona jest przez Sąd Rejonowy [...] w S. księga wieczysta nr [a], sporządzonego w dniu 31 maja 2011r. w sprawie [...] Sąd Rejonowy [...] w S. **postanowieniem z dnia 04 listopada 2011r.** zmienił przedmiotowy plan w ten sposób, że:

1. w punkcie V postanowienia jako literę D wprowadził należności zaliczone do kategorii 7 i wskazał do wypłaty w sprawie Kms [...] na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. kwotę 315.846,87 zł w tym należność główna 110.902,41 zł, odsetki 203.586,06 zł, odsetki od 02 kwietnia 2011 r. do 31maja 2011 r. - 67,81 zł, koszty 3.637,23 zł; 2. w pkt V postanowienia należności z kategorii 9 oznaczył jako literę E, zaś należności z kategorii 10 oznaczył jako literę F. 3. wykreślił z pkt V lit. E podpunkt oznaczony numerem 9 w sprawie Kms [...] na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. kwotę 315.846,87 zł w tymnależność główna 110.902,41 zł, odsetki 203.586,06 zł, odsetki od 02 kwietnia2011 r. do 31 maja 2011 r. - 67,81 zł, koszty 3.637,23 zł i jednocześnie zmienił kolejne oznaczenia podpunktów poczynając od 11 do 22, w ten sposób że oznaczył je kolejnymi podpunktami od 9 do 20.

II. w pozostałym zakresie plan podziału zatwierdził;

III. zasądził od dłużnika V. P. spółki akcyjnej w S. na rzecz Skarbu Państwa - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. kwotę 60 tytułem kosztów niniejszego postępowania;

IV. zwrócił skarżącemu - wierzycielowi J.L. nienależnie uiszczoną, znakami opłaty sądowej, opłatę od zarzutów w kwocie 100 zł.

W uzasadnieniu Sąd I instancji wskazał, że ponownie dokonana analiza akt [...] oraz akt egzekucyjnych dała asumpt do uwzględnienia zarzutów zgłoszonych wyłącznie przez Skarb Państwa – Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., albowiem składki na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych podlegają zaspokojeniu w kategorii 7, a nie jak błędnie przyjęto w kategorii 9.

Przytaczanie stanowiska Sądu Rejonowego w przedmiocie nie uwzględnienia zarzutów H.M., L.S. i A.J. pominięto, albowiem pozostają one poza kwestiami przedstawionymi w pytaniu prawny.

Odnosząc się do zarzutów J.L. Sąd Rejonowy wskazał, że przedstawione w nich argumenty skłoniły wprawdzie Sąd do zweryfikowania pewnych twierdzeń własnych odnośnie braku pierwszeństwa przewidzianego dla wierzyciela pauliańskiego, a tym samym uznania potencjalnej możliwości honorowania pierwszeństwa jego należności, zdaniem Sądu, w kategorii 8 wg art. 1025 § 1 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym przed dniem 20 lutego 2011r., jednakże nie doprowadziły do pożądanego przez skarżącego skutku w postaci zmiany planu.

Sąd Rejonowy ocenił, iż podnoszony przez wierzyciela fakt przyłączenia się do egzekucji już w dniu 21 kwietnia 2006r. w sprawie Km [...] był nie do przyjęcia, z uwagi na umorzenie egzekucji, powodujące uchylene wszystkich czynności egzekucyjnych (art. 826 k.p.c.), w tym przyłączenia się przez J.L. do egzekucji, które w ogóle, zdaniem Sądu, nie nastąpiło, albowiem w sprawie tej wierzyciel ten nie dysponował prawidłowymi tytułami wykonawczymi, uprawniającymi go do prowadzenia egzekucji z nieruchomości na jego rzecz. O powyższym świadczyły same daty orzeczeń. Pierwszy prawidłowy tytuł wierzyciel posiadał dopiero w dniu 03 stycznia 2011r., gdyż w tej dacie została nadana klauzula wykonalności wyrokowi Sądu Okręgowego w S. z dnia 17 grudnia 2001 r. sygn. akt [...] na rzecz następcy prawnego G.G. – J.L..

Z kolei egzekucja w sprawie Km [...] została wszczęta w oparciu o nakaz zapłaty Sądu Rejonowego w S. z dnia 06 maja 1996 r. w sprawie [...], a w odniesieniu do tego tytułu, J.L. uprawnienia do prowadzenia egzekucji uzyskał dopiero w dniu 29 czerwca 2011r., gdyż jest to data nadania klauzuli wykonalności na wskazane orzeczenie o uznaniu za bezskuteczną umowy przeniesienia własności nieruchomości w odniesieniu do wierzytelności wynikającej z nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w S. z dnia 06 maja 1996 r. w sprawie [...]. Dopiero w

dniu 08 sierpnia 2011 r. tytuł został zaopatrzony w klauzulę wykonalności i dopiero w tej dacie istniała możliwość przyłączenia się do egzekucji. Sąd zauważył również, że plan podziału został sporządzony w dniu 31 maja 2011 r., tj. w momencie kiedy wierzyciel nie dysponował tytułem wykonawczym przeciwko dłużnikowi, a zatem już chociażby z tego względu wierzytelność w odniesieniu do kwoty 109.964,76 zł z odsetkami i kosztami postępowania w trybie zarzutów nie mogła być uwzględniona, gdyż nie była przedmiotem planu podziału. Zarzuty nie mogą rozszerzać zakresu żądań wierzyciela.

Sąd Rejonowy podniósł, że wyrok Sądu Okręgowego w S. z dnia 17 grudnia 2001r. nie stanowił podstawy egzekucji w sprawie Km [...]. Analiza akt Km [...] prowadziła zaś Sąd do wniosku, że przyłączenie się do egzekucji z nieruchomości dłużnika nie mogło nastąpić po uprawomocnieniu się orzeczenia o nabyciu nieruchomości przez nabywcę licytacyjnego.

Sąd Rejonowy, podtrzymując swoje stanowisko w przedmiocie potencjalnej możliwości zaspokojenia wierzyciela w zakresie wyłączenia należności głównej w kwocie 205.735,20 zł, wynikającej z wyroku z dnia 17 grudnia 2001 r. w sprawie [...] uznał, że przyznanie mu należności w ramach kategorii 8 i tak nie jest możliwe, z uwagi na nie zachowanie przez niego przesłanki z art. 1036 k.p.c., a to zgłoszenia należności najpóźniej w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności.

Zażalenie na powyższe postanowienie złożył m.in. J.L. wnosząc o jego zmianę w ten sposób, że z sumy wyegzekwowanej od V.P. S.A., w wyniku sprzedaży licytacyjnej prawa użytkowania wieczystego i własności nieruchomości położonej w S. przy ulicy P. [...], zaspokaja się w pierwszej kolejności wierzyciela J.L., co do kwoty 505.818,10 zł, w tym należność główna 205.735,20 zł, odsetki 299.955,90 zł i koszty 127,00 zł, a także kwoty 109.964,76 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1.01.1992r., oraz kosztami w kwocie 3.000 zł, pozostałą po zaspokojeniu wierzyciela J.L. kwotę dzieli pomiędzy pozostałych wierzycieli V.P. S.A. i uprawnionych, sporządzając w tym celu nowy plan podziału, uwzględniający pozostałą po zaspokojeniu J.L. kwotę oraz o zasądzenie od dłużnika na rzecz J.L. kosztów postępowania zażaleniowego wg norm przepisanych.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił:

- naruszenie prawa materialnego mianowicie art. 532 k.c., polegające na jego błędnej wykładni poprzez przyjęcie, iż mimo pierwszeństwa w dochodzeniu zaspokojenia wierzytelności J.L. w przedmiotowej sprawie nie zachodzą podstawy, by J.L. mógł dochodzić zaspokojenia z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej;
- naruszenie prawa procesowego mianowicie art. 1036 k.p.c., polegające na błędnej jego wykładni poprzez przyjęcie, iż regulacja tegoż przepisu obejmuje także wierzycieli pauliańskich.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Przy rozpoznawaniu zażalenia J.L. Sąd Okręgowy powziął poważne wątpliwości, dotyczące zastosowania w niniejszej sprawie przepisów art. 1036 k.p.c. i art. 1025 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym przed dniem 20 lutego 2011r., które stały się podstawą do sformułowania pytania prawnego, wskazanego w sentencji postanowienia.

Rozważania w powyższej kwestii należy rozpocząć od stwierdzenia, że w następstwie wyroku zapadłego w procesie ze skargi pauliańskiej wierzyciel uzyskuje możliwość dochodzenia zaspokojenia się ze składników majątkowych osoby trzeciej, które wskutek zaskarżonej czynności wyszły z majątku dłużnika, z pierwszeństwem przed wszystkimi innymi wierzycielami osoby trzeciej. Powyższy przywilej wynika wprost z przepisu art. 532 k.c.

Sformułowanie „dochodzić zaspokojenia się”, zawarte ww. przepisie, oznacza generalnie konieczność przeprowadzenia postępowania sądowego, celem uzyskania tytułu wykonawczego przeciwko dłużnikowi, dysponowania prawomocnym orzeczeniem bezskuteczności krzywdzącej czynności (tzw. wyrok pauliański) i wreszcie wszczęcia przez uprawnionego egzekucji. Wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego powinien być skierowany przeciwko dłużnikowi wskazanemu w tytule wykonawczym, zaś prawomocny wyrok pauliański daje przywilej m.in. do zajęcia przedmiotu, z którego wierzyciel chciałby prowadzić egzekucję, a który przeszedł do majątku osoby trzeciej i finalnie doprowadzenia do jego licytacyjnej sprzedaży, na następnie zaspokojenia z sumy uzyskanej z egzekucji.

Przedstawiony wyżej tryb zaspokojenia należności wierzyciela dysponującego wyrokiem pauliańskim jest powszechnie akceptowany (zob. System Prawa Prywatnego Tom 6 Prawo zobowiązań – część ogólna, pod red. A. Olejniczaka, Wydawnictwo C.H. Beck Instytut Nauk Prawnych PAN Warszawa 2009 oraz Komentarz do Kodeksu cywilnego Księga trzecia Zobowiązania Tom 1 Wydawnictwo Prawnicze Nexis Polska Spółka z o.o. w Warszawie).

W doktrynie wyrażany jest pogląd, że w sytuacji gdyby czynność prawna dłużnika została uznana za bezskuteczną względem kilku wierzycieli pierwszeństwo zaspokojenia się przysługuje im w równym stopniu; powinno więc w takim wypadku nastąpić proporcjonalne zaspokojenie pretensji, a jednocześnie przed wszystkimi wierzycielami osoby trzeciej (przywołane za Komentarzem do Kodeksu cywilnego – pod red. Agnieszki Rzepeckiej – Gil – w Systemie Informacji Prawnej Lex).

Powyższe wskazuje, że dopuszcza się zastosowanie wobec wierzytelności kilku osób, dysponujących tzw. orzeczeniami pauliańskimi (i oczywiście tytułami wykonawczymi przeciwko dłużnikowi), zasady proporcjonalności (stosunkowości) podziału, wynikającej z art. 1026 § 1 k.p.c. tj., polegającej na przyjęciu, że należności równorzędne są zaspokajane proporcjonalnie do wysokości każdej z nich. Brak natomiast stanowiska w doktrynie, czy konsekwentnie należałoby przyjąć, że do takich wierzycieli miałyby także zastosowanie zasada uprzywilejowania, wyrażona również w treści art. 1026 w zw. z art. 1025 k.p.c., (określająca poszczególne kategorie i ich kolejność), a zatem gdyby jeden z takich wierzycieli posiadał tytuł przeciwko dłużnikowi np. z tytułu świadczeń alimentacyjnych, to czy wyprzedzałby w pierwszeństwie zaspokojenia innych wierzycieli posiadających tytuły ze skargi paulińskiej.

W niniejszej sprawie mamy do czynienia ze stanem faktycznym, w którym oprócz wierzyciela dysponującego tytułami wykonawczymi przeciwko dłużnikowi oraz wyrokami pauliańskimi (wraz z klauzulą na następcę) występują również wierzyciele osoby trzeciej, do której majątku, w wyniku czynności prawnej, weszła nieruchomości.

W związku z tą sytuacją pojawia się pytanie, czy uregulowanie zawarte w przepisie art. 532 k.c., a w szczególności zapis możliwość dochodzenia zaspokojenia się, w niniejszej sprawie z nieruchomości, z pierwszeństwem przed wszystkimi innymi wierzycielami osoby trzeciej, oznacza, że wierzyciel taki

uzyskuje absolutne pierwszeństwo w zaspokojeniu swoich roszczeń przed wierzycielami osoby trzeciej, a więc przepis art. 1025 k.p.c. nie ma do niego zastosowania, a według zasad w nim wyrażonych (pierwszeństwa i proporcjonalności) następuje podział pomiędzy wierzycieli osoby trzeciej, gdy po zaspokojeniu wierzyciela korzystającego z ochrony przewidzianej ww. przepisie, pozostaje jeszcze jakakolwiek kwota. Jest to stanowisko pierwsze. Czy też, według drugiego możliwego do przyjęcia poglądu, że należności takiego wierzyciela, według brzmienia przepisu art. 1025 k.p.c., mającego zastosowanie w niniejszej sprawie, podlegałyby zaspokojeniu w kategorii 8 jako korzystające z ustawowego pierwszeństwa, niewymienionego w kolejnościach wcześniejszych. Powyższe oznacza, że wierzyciel ten wprawdzie wyprzedzałby innych wierzycieli osoby trzeciej ujętych w kategorii 9, jednakże musiałyby uznać pierwszeństwo występujących w sprawie wierzycieli, których należności zostały zaliczone do kategorii 1, 5 i 7. Stanowisko takie, przyjęte przez Sąd I instancji, ma również swoją rację, w przypadku uznania, iż dyspozycją art. 1025 § 1 pkt 8 k.p.c. objęci są wierzyciele korzystający z ustawowego pierwszeństwa (na przykład art. 532 k.c.), a więc niewymienionego w kolejnościach wcześniejszych według art. 1025 k.p.c.

Następnie podnieść należy, że w stanie faktycznym, opisanym przez Sąd Okręgowy w punktach 1 i 2, mamy do czynienia z dwiema różnymi sytuacjami. I tak **ad 1)** w przypadku następstwa prawnego po stronie wierzyciela - umowa pomiędzy G.G. a J.L. w przedmiocie sprzedaży wierzytelności pieniężnej została zawarta w dniu 21 kwietnia 2006 r., a więc po uprawomocnieniu się (co nastąpiło w dniu 08 stycznia 2002 r.) wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 17 grudnia 2001 r. w sprawie [...] zasądzającego kwotę 205.735,20 zł wraz z należnymi odsetkami oraz po uprawomocnieniu się (co z kolei nastąpiło w dniu 21 marca 2006r.) wyroku częściowo zaocznego Sądu Okręgowego w S. z dnia 28 lutego 2006r. w sprawie [...] o uznaniu umów ze bezskuteczne.

Zatem w niniejszym przypadku występuje sytuacja, w której zbycie wierzytelności nastąpiło w warunkach podobnych do tych, o jakich mowa w wyroku Sądu Apelacyjnego w S. z dnia 16 grudnia 2010 r., sygn. akt [...], gdzie – w tezie orzeczenia - uznano, że *brak jest przesłanek do rozciągnięcia uprawnienia przyznanego wyrokiem uwzględniającym powództwo ze skargi paulińskiej na osoby, które po uprawomocnieniu się tego orzeczenia nabyły wierzytelność.* W

uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Apelacyjny, odnosząc się do treści przepisów art. 365 k.p.c. oraz art. 532 k.c., podniósł, że *istota skargi pauliańskiej jednoznacznie wskazuje na to, że ochrona, jaką ta instytucja przewiduje, ma indywidualny charakter i może z niej korzystać tylko ta osoba, która ma status wierzyciela, a wyrok wydany z jej powództwa ma skutek wyłącznie między stronami procesu*. Następnie zwracając szczególną uwagę na art. 532 k.c. i oceniając, że *w przepisie tym nacisk kładzie się na uprawnienie tego wierzyciela, który uzyskał orzeczenie uznające czynność prawną za bezskuteczną*, Sąd Apelacyjny uznał, że potwierdzenie znajduje teza przytoczona wyżej.

Zwrócić należy uwagę, że kognicja Sądu Apelacyjnego sprawie [...] ograniczona została do rozstrzygnięcia opartego na przepisie art. 189 k.p.c., wobec żądania ustalenia, że wskazanym tam prawomocny wyrok sądu rejonowego uznający czynność za bezskuteczną ma moc wiążącą w stosunku do nabywcy wierzytelności. W naszym stanie faktycznym mamy natomiast do czynienia z sytuacją, gdzie wprowadzie zbycie wierzytelności nastąpiło zarówno po wydaniu tytułu egzekucyjnego jak wyroku pauliańskiego na rzecz zbywcy, jednakże na wszystkie orzeczenia, opisane szczegółowo przez Sąd Okręgowy w punkcie 1, nadano klauzulę wykonalności na rzecz nabywcy. Zatem w tej sytuacji można znowu wyrazić dwa poglądy. Pierwszy, iż wobec nadania klauzul wykonalności na rzecz J.L. sąd sporządzający plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości - stosownie do zasady z art. 804 k.p.c. nie może dokonać odmiennych ustaleń faktycznych i musi przyjąć, że J.L. stał się wierzycielem, który korzysta z ochrony przewidzianej w art. 352 k.c., w odniesieniu do orzeczeń opisanych przez Sąd Okręgowy w punkcie 1.

Uprawniony jest także pogląd odmienny, sformułowany w wyniku ewolucji stanowiska co do charakteru orzeczenia stwierdzającego bezskuteczność czynności prawnej wobec wierzyciela i skutków prawnych wyroku paulińskiego i zdecydowanego wycofania się z koncepcji wyroku wydanego na podstawie skargi paulińskiej jako tytułu egzekucyjnego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w P. z dnia 15 października 2008r. [...]). Oznacza to zatem, iż wyrok wydany na podstawie skargi pauliańskiej - dla jego skuteczności - nie wymaga zaopatrzenia w sądową klauzulę wykonalności. Taka klauzula nie może bowiem odnieść skutku, albowiem orzeczenie wydane na skutek wniesienia skargi paulińskiej nie jest tytułem egzekucyjnym. Sąd nadaje natomiast klauzulę wykonalności orzeczeniom

sądowym tylko wtedy, gdy orzeczenia nadają się do wykonania w drodze egzekucji. W innych przypadkach, gdy orzeczenie nie nadaje się do wykonania, np. gdy wyrok jest prawotwórczy lub ustalający, sąd na wypisie orzeczenia zamiast klauzuli wykonalności zamieszcza wzmiankę stwierdzającą, że orzeczenie jest prawomocne.

Podsumowując tę część rozważań należałoby uznać, że wyrok uwzględniający skargę pauliańską dla swojej skuteczności nie potrzebuje zaopatrzenia w klauzulę wykonalności, acz jedynie opatrzenia go wzmianką o jego prawomocności.

W świetle tego właśnie drugiego poglądu uprawnione może być stanowisko, że skoro orzeczenie wydane na skutek wniesienia skargi paulińskiej nie jest tytułem egzekucyjnym, to sąd w postępowaniu egzekucyjnym może nie uwzględnić należności takiego wierzyciela, który nie legitymuje się prawomocnym wyrokiem pauliańskim, wydanym na jego rzecz, bądź wyrokiem ustalającym, iż orzeczenie ze skargi paulińskiej ma skutek wobec niego jako nabywcy wierzytelności, jeżeli dysponuje wyłączenie orzeczeniem ze skargi pauliańskiej wydanym na rzecz zbywcy.

Następnie **ad 2)** w odniesieniu do orzeczeń – opisanych przez Sąd Okręgowy punkcie 2 – mamy do czynienia z zupełnie inną sytuacją. Mianowicie J.L. nabył wierzytelność od G.G., wynikającą z nakazu zapłaty w dniu 07 października 1999r., a więc w toku postępowania w sprawie [...] o uznaniu czynności prawnej za bezskuteczną. Stan taki, brak oficjalnego zawiadomienia o zbyciu, występował do czasu uprawomocnienia się wyroku ze skargi paulińskiej (co nastąpiło 16 października 2001r.), następnie po zbyciu tejże wierzytelności (na rzecz G.G. w dniu 21 sierpnia 2002r.), ponownie ją nabył 06 września 2002r.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 04 października 2007r. stwierdził, że *zbycie przez powoda w toku sprawy wierzytelności, dla której ochrony domaga się on uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną (art. 527 § 1 k.c.), nie powoduje utraty legitymacji czynnej*. Następnie w uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy wskazał (powołując się również na inne orzeczenia własne), że *powaga rzeczy osądzonej wyroku zapadłego przy udziale zbywcy obejmuje granicami podmiotowymi także nabywcę, w związku z czym klauzula wykonalności może być nadana na rzecz lub przeciwko niemu, mimo że wyrok na niego nie*

opiewa. Powyższe oznacza zatem, że w niektórych sytuacjach konieczne jest nadanie klauzuli wykonalności także wyrokowi ze skargi pauliańskiej, aby nabywca wierzytelność mógł udowodnić swoje uprawnienia do dochodzenia należności przed organem egzekucyjnym.

W stanie prawnym mający zastosowanie w sprawie, gdzie organem sporządzającym plan podziału jest sąd, przyjmowane jest, że od etapu wydania orzeczenia o udzieleniu przybicia nieruchomości czynności egzekucyjne podejmuje sąd jako organ egzekucyjny.

Występowanie zasady, iż sąd jako organ egzekucyjny nie ma uprawnienia do badania zasadności i wymagalności obowiązku stwierdzonego w tytule wykonawczym (art. 804 k.p.c.), a jedynie może analizować tytuł wykonawczy pod względem formalnym, a mianowicie, czy pochodzi on od organu uprawnionego do jego wydania i czy został zaopatrzony w klauzulę wykonalności, prowadzi do wniosku, iż wykluczone jest jakiegokolwiek badanie – zasadności i wymagalności - przedłożonych przez wierzyciela J.L. tytułów wykonawczych, skoro spełniają one wymogi formalne.

W niniejszej sprawie należy uznać, iż Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił, że wierzyciel J.L. złożył skuteczny wniosek egzekucyjny po uprawomocnieniu się postanowienia o przysądzeniu własności na rzecz nabywcy licytacyjnego. Istotne jest jednak w sprawie udzielenie odpowiedzi na pytanie, do jakiego momentu wierzyciel pauliański mógł zgłosić się do postępowania, aby uzyskać zaspokojenie swoich należności.

Jak stanowi przepis art. 1036 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym do dnia 20 lutego 2011 r., w planie podziału oprócz wierzyciela egzekwującego uczestniczą m.in. wierzyciele składający tytuł wykonawczy z dowodem doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty, jeżeli zgłosili się najpóźniej w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności.

W kwestii obowiązywania w stosunku do wierzyciela pauliańskiego przepisu art. 1036 k.p.c. można przedstawić dwa odmienne poglądy. Uprawnione jest stanowisko, prezentowane przez Sąd Rejonowy, że wierzyciel, który uzyskał ochronę w trybie art. 532 k.c. może z niej skorzystać tylko w sytuacji, gdy zgłosi się do postępowania egzekucyjnego – prowadzonego przez wierzycieli osoby trzeciej – najpóźniej do dnia uprawomocnienia się orzeczenia o przysądzeniu własności. Przepis taki bowiem daje wierzycielowi (tak jak

wierzycielom osoby trzeciej) ostatnią możliwość do zgłoszenia jego należności, a nie ma podstaw do przyjęcia, aby wierzyciel ze skargi pauliańskiej miałby być traktowany w inny sposób, skoro jest również wierzycielem.

Można też opowiedzieć się za innym poglądem, iż momentem końcowym do zgłoszenia się wierzyciela pauliańskiego, celem zaspokojenia jego roszczeń, jest uprawomocnienie się postanowienia o sporządzeniu planu podziału, a nie o przysądzeniu własności. Suma, którą uzyskuje się ze sprzedaży nieruchomości stanowi przecież, do czasu prawomocnego jej rozdysponowania pomiędzy wierzycieli osoby trzeciej, środki uzyskane z nieruchomości, a treść przepisu art. 532 k.c., a zwłaszcza zwrot „dochodzić zaspokojenia się” należy rozumieć jako uprawnienie do otrzymania tych środków przez wierzyciela pauliańskiego, także do czasu, aż prawomocnie zostaną one przyznane wierzycielom osoby trzeciej. Zatem przepis art. 1036 k.p.c. nie ma zastosowania do wierzyciela pauliańskiego.

Zdaniem Sądu Okręgowego wskazane powyżej kwestie, konieczne dla rozstrzygnięcia złożonego zażalenia, nie zostały dostatecznie wyjaśnione zarówno w orzecznictwie jak i w doktrynie, a budzą one poważne wątpliwości i z tych względów – na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. – należało przedstawić Sądowi Najwyższemu pytanie prawne jak w sentencji postanowienia.

/tp/